

MASKU Pihlajamäki asemakaava-alueen arkeologinen inventointi 2023

Antti Bilund

Tilaaaja: Projoplan Oy

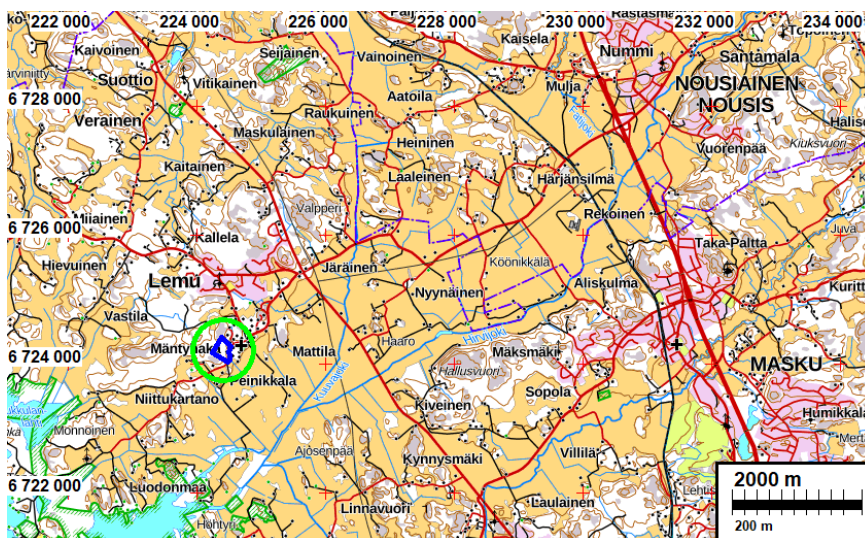
Sisältö

Perustiedot	2
Inventointi	3
Alueen kuvaus	3
Maastotyö	5
Tulos	7
Lähdeluettelo	7

Kansikuva: Inventointialue sijaitsee vanhan maanviljelysasutuksen lähellä, vain parin sadan metrin päässä Lemun keskiaikaisesta kivikirkosta. Kirkko kuvattuna länteen. Kuva: Antti Bilund.

Perustiedot

- Alue:** Maskun kunnan Lemun Pihlajamäen asemakaava III suunnittelualue.
- Tarkoitus:** Selvitetään kaiken aikaiset ja tyyppiset arkeologiset jäännökset. Selvitetään, onko niitä kaavan alueella, jos on, niin arvotetaan ja arvioidaan niille raja-alue. Työ tehdään Varsinais-Suomen maakuntamuseon lausuntojen mukaisesti.
- Työaika:** Maastotyö kesäkuussa 2023.
- Tilaaja:** Projoplan Oy
- Tekijät:** Mikroliitti Oy, Antti Bilund.
- Tulos:** Alueella ei ole aiemmin tunnettuja arkeologisia kohteita. Inventoinnissa löytyi luonnonkivistä rakennettu kellarikuoppa, joka liittyy 1800-luvun jälkipuoliskon tai 1900-luvun asutukseen. Sitä ei ole syytä pitää kiinteänä muinaisjäännöksenä eikä muuna kulttuuriperintökohteena. Alueella ei ole inventoinnin jälkeen yhtään tunnettua arkeologista suojelukohdetta.

Maskun kunnan Lemun Pihlajamäen inventointialue noin 7 km länteen Maskun keskustasta on rajattu kartalle sinisellä viivalla (vihreän ympyrän sisällä).

Selityksiä: Koordinaatit ja kartat ovat ETRS-TM35FIN koordinaatistossa. Kartat ovat Maanmittauslaitoksen maastotietokannasta 6/2023, ellei toisin mainittu. Muinaisjäännösrekisteri on tarkastettu 6/2023. Valokuvia ei ole talletettu mihinkään viralliseen arkistoon, eikä niillä ole mitään kokoelmatunnusta. Valokuvat ovat tallessa Mikroliitti Oy:n serverillä. Kuvat: Antti Bilund.

Inventointi

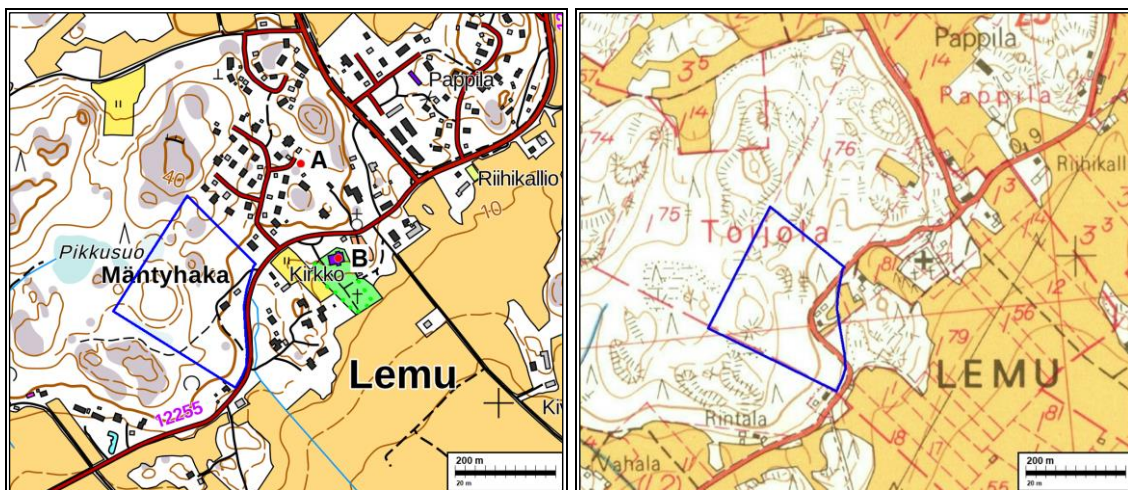
Lausunnossaan Maskun asemakaavoista ja asemakaavojen muutoksista 7.12.2022 (Dnro 12530-2022) Varsinais-Suomen alueellinen vastuumuseo toteaa, että Pihlajamäen III asemakaavan suunnittelualueelta ei tunneta kiinteitä muinaisjäännöksiä, mutta sen itäpuolella sijaitsee Lemun keskiaikainen kirkko (mj-tunnus 1000014832) ja koillispuolella sijaitsee Pihlajamäki-niminen kiinteä muinaisjäännös (mj-tunnus 1000000259), joka on kivikautinen asuinpaikka. Alue sijoittuu historiallisen Toijolan kylän läheisyyteen. Hankealuetta koskeva edellinen arkeologinen inventointi on vuodelta 1997. inventointi on vanhentunut eikä sen tarkkuus ole riittävä asemakaavoituksen tarpeisiin. Tämän vuoksi suunnittelualueella tulee tehdä arkeologinen inventointi, jonka avulla voidaan selvittää kaavahankkeen vaikutuksia arkeologiseen kulttuuriperintöön.

Projoplan Oy tilasi Mikroliitti Oy:ltä muinaisjäännösinventoinnin edellä mainitulla alueella. Kaava-alueen pinta-ala on noin kuusi hehtaaria. Antti Bilund teki inventoinnin maastotyöt kesäkuun jälkipuoliskolla 2023 työn kannalta hyvissä olosuhteissa.

Alueen kuvaus

Pihlajamäen inventointialue rajautuu idässä Monnoistentiehen (tie numero 12255), koillisessa uuteen asutusalueeseen ja muilla suunnilla metsäalueeseen. Maasto on kaakkoon ja itään laskevaa kumpareikkoista rinnettä. Rinteellä on paljon avokallioita, mutta niiden ulkopuolellakin maapeite kallion päällä on ohut. Maaperä on hiekkamoreenia, jossa on melko paljon pieniä kiviä. Rinteellä on notkelmissa ja jyrkempien kohtien alla rinteiden taitteissa suurempia kiviä ja kiviryhmiä myös maan pinnalla. Inventointialueen itälaidalla olevassa notkossa ja luoteisreunalla olevalla pienialaisella suolla maaperä on silttipitoista. Inventointialueen itäreunalla sen sisään jää Monnoisiin menevän tien vanhan linjauksen mutka, joka on osa tietä vielä vuoden 1984 peruskartassa. Sen ja inventointialueen itäreunan välissä on nyt asuintontti, joka on pääasiassa hoidettua pihamaata. Muuten koko inventointialueella kasvaa metsää. Metsä on enimmäkseen vanhaa, harvaa männikköä, jossa on hyvä näkyvyys.

Alueen korkeus merenpinnasta on välillä 15–30 mmpy (metriä meren pinnan yläpuolella), joten maankohoamisen seurauksena rantaviiva on ollut alueella neoliittisen kivikauden keskivaiheilta pronssikaudelle. Tämän jakson alussa paikka on ollut pienistä saarista muodostuvassa saaristossa suuren selkäveden reunalla. Ajanjakson lopussa se on ollut useiden kilometrien läpimittaisen saaren rannalla sisäsaaristossa. Maaperä ja maasto ovat pyyntikulttuurin rantasidonnaisille asuinpaikoille sopivia, mutta eivät erityisen hyviä. Inventointialueella ei ole maastonkohtia, jotka olisivat tässä suhteessa parempia kuin maasto laajalla alueella sen ympäristössä. Tällaisten muinaisjäännösten esiintymisen osoittaa periaatteessa mahdolliseksi inventointialueelta noin 200 m koilliseen sijaitseva kivikautinen asuinpaikka Pihlajamäki (mj-tunnus 1000000259). Paikalta on inventoinnissa vuonna 1971 löytynyt pari asuinpaikkaan viittaava kvartsi-iskosta (KM 18548) pieneltä, kallioiden joka puolelta ympäröimältä peltotilkulta. (Tomanterä 1971, inventointikohde 1, Brusila & Poutiainen 1997, s.12) Asuinpaikaksi sopiva maastonkohta on pienialainen, eikä topografian ja maaperän perusteella ole syytä olettaa, että muinaisjäännös Pihlajamäen asuinpaikalla ulottuisi muutamaa kymmentä metriä laajemmalle alueelle. Kallioinen mäkimaasto inventointialueella ja sen ympäristössä on potentiaalista myös varhaisen metallikauden hauta-ryötkiöille. Niitä lähialueilta ei kuitenkaan tunneta.

Pihlajamäen inventointialue on merkitty kartoille sinisellä viivalla rajattuna. Vasemmalla nykyiselle peruskartalle on lisäksi merkitty inventointialueen koillispuolelle punaisilla palloilla muinaisjäännösrekisterin mukaisesti kivikautinen asuinpaikka Pihlajämäki (A, mj-tunnus 1000000259) ja Lemun keskiaikainen kirkko (B, mj-tunnus 1000014832). Oikealla on sama alue vuoden 1968 peruskartalla. Monnoistentien (tie numero 12255) inventointialueella olevaa mutkaa ei ole vielä oikaistu.

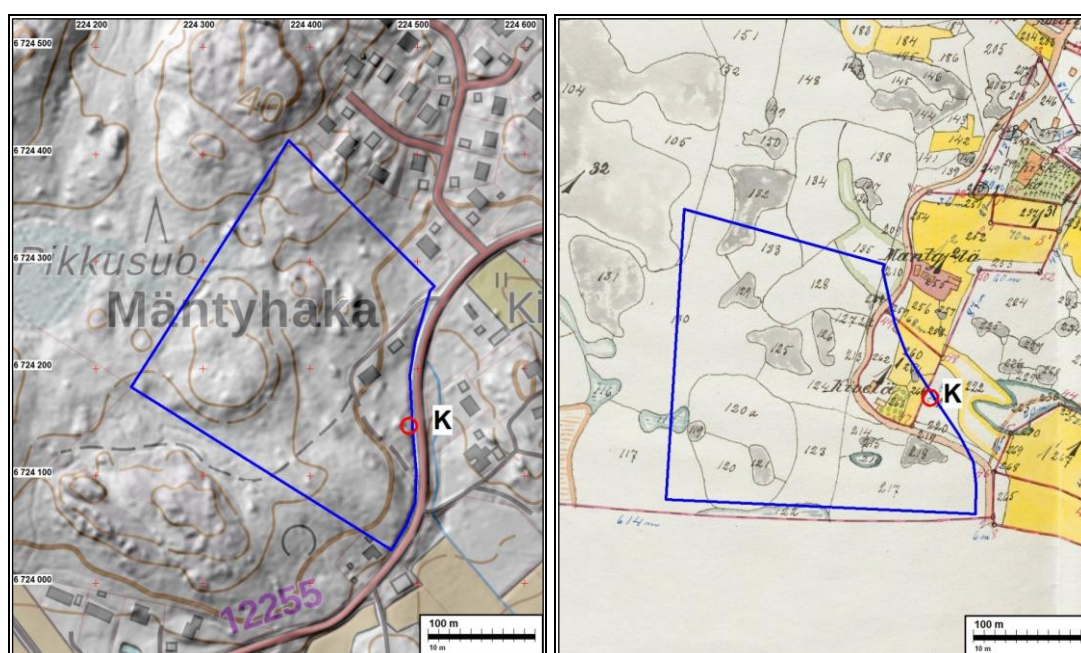
Pihlajamäen inventointialue on merkitty kartoille sinisellä viivalla rajattuna. Vasemmalla oleva Toijolan kylän isojakokartta (Andersin 1792) kuvaa tilannetta 1700-luvun lopulla (pohjoinen on kartassa oikealla ylhäällä) ja oikealla oleva Toijolan geometrinen kartta (Bergman 1696) noin sata vuotta aiemmin. Molemissa kartoissa Toijolan kylän asutus sijaitsee Lemun kirkosta pohjoiseen ja itään. Inventointialue on metsämaata. Aivan sen itälaitaan ulottuu pieni pelto. Isojakokartassa on Monnoisten suuntaan menevä tie jo samalla paikalla kuin vuoden 1968 peruskartassa. 1600-luvun lopun kartassa tietä ei vielä ole.

Historiallisen ajan maanviljelysasutuksen ja ympäristövaatimuksiltaan sitä vastanneen rautakautisen asutuksen kannalta inventointialueen lähiympäristössä on alkanut paljastua viljelyyn sopivaa maaperää rautakauden aikana, mutta suuremmassa määrin vasta sen lopulla. Rautakautiseen asutukseen viittaavia löytöjä on vähän koko entisen Lemun kunnan alueella. Asutus on kuitenkin lisääntynyt nopeasti keskiajan kuluessa, koska jo keskiajan lopulla Lemuun rakennettiin suuri kirkko, joka on myös kiinteä muinaisjäännös (Lemun keskiaikainen kirkko, mj-tunnus 1000014832). Kirkko sijaitsee inventointialueelta noin 200 m itään. Kirkon lähiympäristö ja myös inventointialue ovat kuuluneet Toijolan kylään ainakin koko sen ajan, kun asiasta kertovia karttoja on olemassa eli 1600-luvun lopulta (Bergman 1696). Historiallisten lähteiden mukaan taloja on ollut enimmillään 1600-luvun alussa seitsemän, mutta 1690-luvulta lähtien enää kaksi, Stor-Toijola ja Lill-Toijola. Kylässä on ollut myös jo 1670-luvulla Hilolan sotamiehen torppa ja

1700-luvulla useita torppia. (Pursimo *et al* 2000, s. 136) Toijolan kylän asutus, sekä talot että torpat, joita on talojen lähelle merkittynä jo vuoden 1696 kartassa (Bergman 1696), on sijainnut karttojen mukaan kirkon pohjois- ja itäpuolella. Pappila on sijainnut niistä erillään muutaman sadan metrin päässä koillisessa, lähellä nykyistä paikkaansa.

Ennen maastotöitä tarkasteltiin Maanmittauslaitoksen laserkeilausaineistosta tehtyä rinnevarjostetta ja alueen vanhoja karttoja: vuoden 1696 geometrinen kartta Toijolan kylästä (Bergman 1696), Toijolan isojakokartta (Andersin 1792), pitäjänkartta vuodelta 1845, vuoden 1881 Seenaatin kartasto sekä vuosien 1968, 1984 ja 1994 peruskartat. Näistä tarkastettiin, sijoittuuko alueelle niihin merkittyjä tai näkyviä arkeologisesti mahdollisesti mielenkiintoisia ilmiöitä. Rinnevarjosteessa ja vanhoissa kartoissa ei inventointialueella näy kohteita tai merkintöjä, jotka viittaisivat muinaisjäänneksiin.

Maastotyö

Pihlajamäen inventointialue on merkitty kartoille sinisellä viivalla rajattuna. Molempiin karttoihin on merkitty punaisella ympyrällä (K) maastotyössä havaittu luonnonkivistä rakennettu kellarikuoppa aivan inventointialueen reunalla nykyisen Monnoistentien länsipuolella. Vasemmalla on nykyinen peruskartta, johon on lisätty rinnevarjoste. Oikealla Isotalon maiden kartta 1920-luvun alusta (Hirn 1922). Kartassa pohjoinen on ylhäällä vasemmalla. Inventointialueen itälaidalle vanhan Monnoisten tien mutkan sisään on merkitty Kivellä, joka on ilmeisesti alueellisen vastuumuseon lausunnossa mainittu Weleniuksen torppa. Kellarikuoppa on jäänyt vuonna 1922 erotetun Kivelän tontin ulkopuolelle, mutta todennäköisesti se kuitenkin liittyy sillä olleeseen asutukseen. Nykyisin se on tontinrajoissa tapahtuneen muutoksen vuoksi Kivelän paikalla olevan uuden omakotitalon tontilla.

Inventointialueella metsä tarkastettiin maan pintaa silmämääräisesti siten, että tarkastus oli kattava. Alueelta ei löytynyt mitään maan pinnalle näkyviä ihmistoiminnan jälkiä lukuun ottamatta joitakin työkonoiden jättämiä ajouria sekä ojia notkoissa ja luoteislaidan suolla. Maastonmuotojen ja maaperän perusteella ei havaittu kohtia, joilla olisi syytä tutkia maaperää kairaamalla tai koekuopin. Muinaisjäänneksiä tai muita suojelukohteita ei siis löytynyt. Inventointialueen itälaidalla, nykyisen Monnoistentien varrella, havaittiin luonnonkivistä rakennettu kellarikuoppa (sijainti N 6724147 E 224492). Kuoppa on L-kirjaimen muotoinen siten, että pitkät sivut ovat pituudeltaan 3–3,5 m ja lyhyet sivut L-kirjaimen sisällä ja päissä noin 1,5 m pitkät. Oviaukko on L-kirjaimen päässä, alarinteen puolella idässä. Kivistä ladottuja seiniä on näkyvissä noin metrin

korkeudelta. Pohjalla oli paljon risuja, joten kuoppa saattaa olla syvempikin. Kellarikuoppa sijaitsee nykyisin Monnoistentien ja sen vanhan linjauksen välissä olevalla uuden omakotitalon tontilla. Tontilla on ollut alueellisen vastuumuseon lausunnossa mainittu ”1900-luvun alussa rakennettu ns. Weleniuksen torppa, joka on 1990-luvulla purettu ja korvattu uudella omakotitalolla”. Paikalla on asutusta Senaatin kartastossa vuodelta 1881, mutta ei pitäjän kartassa 1845 eikä vanhemmissa kartoissa. Koska kellarikuoppa mitä ilmeisimmin liittyy 1800-luvun jälkipuoliskon tai 1900-luvun asutukseen ei sitä ole syytä pitää suojelukohteena, eikä muutenkaan merkitä muinaisjäännösrekisteriin.

Vasemmalla: Luonnonkivistä rakennettu kellarikuoppa omakotitalon tontilla inventointialueen itälaidalla Monnoistentien varrella. Kuvan keskellä näkyy kellarin oviaukko, jonka pielet on ladottu suurista kivistä. Taustalla näkyy majarakennelma omakotitalon pihan laidassa. Omakotitalo on taustalla oikealla puiden takana. Kuvattu Monnoistentieltä länteen. Oikealla: Etualalla vasemmalla on kellarikuopan oviaukko ja siitä oikealle L-kirjaimen muotoisen kuopan itä-länsisuuntainen osa. L-kirjaimen siihen verrattuna kohtisuora osa on kuvan keskellä olevien risujen takana. Kuvattu kaakkoon. Kuvat: Antti Bilund.

Maastoa inventointialueella. Vasemmalla: Suuri osa alueesta on avokalliota tai hiekkamoreenikangasta, jossa maakerros kallion päällä on ohut. Suurempia kiviä on maan pinnalla yksittäin ja rykelminä. Taustalla näkyy rakennuksia Monnoistentien ja sen vanhan linjauksen välissä olevalla uuden omakotitalon tontilla. Oikealla: Muutamien notkojen pohjilla ja inventointialueen luoteislaidalla olevalla kuvassa näkyvällä pienialaisella suolla on rehevää kasvillisuutta. Kuvattu etelään. Kuvat: Antti Bilund.

Tulos

Pihlajamäen inventointialueella ei ole aiemmin tunnettuja arkeologisia kohteita. Inventoinnissa löytyi luonnonkivistä rakennettu kellarikuoppa, joka liittyy 1800-luvun jälkipuoliskon tai 1900-luvun asutukseen. Sitä ei ole syytä pitää kiinteänä muinaisjäännöksenä eikä muuna kulttuuriperintökohteena. Alueella ei ole inventoinnin jälkeen yhtään tunnettua arkeologista suojelukohdetta.

29.6.2023

Antti Bilund
Mikroliitti Oy

Lähdeluettelo

- Andersin, A. 1792. *Charta öfwer Stor och Lill Toijola Bys Ägor belägne uti Åbo Län, Wirmo Härad och Lemo Sockn.* Kansallisarkisto. Verkossa: https://astia.narc.fi/uusiastia/kortti_aineisto.html?id=2521544349.
- Bergman, M. 1696. *Geometrisk Affmätningh och Delineation öfwer Toijala By uthi Åbo Lähn, Wirmo Härad och Lehmo Sochn.* Kansallisarkisto. Verkossa: https://astia.narc.fi/uusiastia/kortti_aineisto.html?id=2521543995.
- Brusila, H & Poutiainen, H. 1997. *Lemun muinaisjäännösinventointi.* Turun maakuntamuseo.
- Hirn, T. A. 1922. *Uudistus Kartta Isotalon perintötilan N:o 1 kaikista tiluksista Toijalan kylässä Lemun kuntaa Turun ja Porin läänissä.* Kansallisarkisto. Verkossa: https://astia.narc.fi/uusiastia/kortti_aineisto.html?id=2521544517.
- Pitäjänskartta 1845. *Lehti 1044 05+04 Lemu-Askainen.* Kansallisarkisto.
- Pursimo, E. & Brusila, H. & Salonen, P & Suna, E. 2000. *Lemun kulttuurimaisema ja vanha rakennuskanta.* Lemun kotiseutuyhdistys.
- Senaatin kartasto 1881. *Lehti X 15 [Masku].* Kansallisarkisto.
- Tomanterä, L. 1971. *Lemu, muinaisjäännösten inventointi 1971.* Arkeologian osasto, Museovirasto.